

Klima- og miljødepartementet

Deres ref:

Vår ref: 118417-192

Oslo, 25. juni 2024

Naturrisikoutvalget - NOU 2024:2 – LVKs høringsuttalelse

1 Innledning

Naturrisikoutvalget har hatt som mandat å beskrive begrepet naturrisiko og vurdere hvordan næringslivet og offentlig sektor kan bli berørt av tap av natur og hvordan naturrisiko kan håndteres. Med naturrisiko forstår utvalget faren for negative konsekvenser ved tap og forringelse av natur, men også risiko for samfunn og næringsliv som følge av nye reguleringer og rammeverk for å redusere naturtap.

Det er en omfattende utredning på 300 sider, og med mer enn 60 konkrete anbefalinger rettet både mot privat og offentlig sektor. Utvalget har anbefalt en rekke tiltak og virkemidler rettet mot kommunesektoren, særlig i kap 8 og i sammendraget på side 27-29.

LVK- Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar – organiserer 161 kommuner over hele landet, som har det til felles at de er vertskommuner for større vannkraftanlegg. Få om noen næringer berører vårt naturmangfold mer enn vannkraftbransjen, både historisk og i fremtiden, og LVK og medlemskommunene har derfor sterk interesse av all naturforvaltning, nye utviklingstrekk og ikke minst hvordan areal- og naturforvaltningen i bred forstand organiseres. Utviklingen av egne lokalsamfunn er i kraftkommunene, som i mange andre distriktskommuner med store arealer, nært knyttet til hvordan eget naturmangfold forvaltes.

2 Hovedbudskap i høringsuttalelsen

LVK er enig i det utfordringsbildet knyttet til klimaendringer og påvirkninger på vår natur, som er beskrevet i mandatet. Det er ikke bare utfordringer av global og nasjonal karakter, men også utfordringer som den enkelte kommune i sin areal- og naturforvaltning må ta i betraktning. Kommunen er etter gjeldende rett primærplanmyndigheten for hovedtyngden av all areal- og naturforvaltning. Og de målkonflikter som er beskrevet i utredningen, for eksempel om behovet for mer fornybar energi på den ene side og behovet for å stanse ytterligere tap av naturmangfold på den annen side, er konflikter og interesseavveininger også den enkelte kommune blir stilt overfor.

LVK støtter utvalgets forslag om styrket naturkartlegging, bedre kunnskap om økologiske sammenhenger og utvikling av metoder for naturregnskap. LVK støtter også anbefalingene om styrket veiledning om og standardisering av metoder for kommunale areal- og naturregnskap.

118417-192/2024-06-25 Naturrisikoutvalget_høringsuttalelse_LVK

Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar

Akersgata 30 | NO-0158 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00

Org.nr.: 975 625 117 | Bankgiro: 5024.05.37500 | www.lvk.no

Et flertall foreslår nedsatt et utvalg for å vurdere en revisjon av plan- og bygningsloven, herunder innsigelsesreglene, konsekvensutredningspraksis og forholdet til sektorlovgivningen. Bakgrunnen for forslaget er det «spenningsforholdet mellom statlig styring og det lokale selvstyret» som utvalget påpeker gjelder i arealsaker. - LVK motsetter seg ikke et slikt utvalg, men vil insistere på at det blant utvalgets medlemmer oppnevnes personer med særlig kompetanse på de naturrisikoutfordringer små kommuner med store arealer står overfor. Som det fremgår av regjeringens forslag til nye statlige planretningslinjer, er det ulike planutfordringer i bymessige og i grisgrendte strøk. Det gjelder også i naturrisiko- sammenheng, og det bør også reflekteres i et utvalg som nevnt.

3 Plan og bygningsloven og det lokale selvstyret

Utvalget er tydelig på at de naturrisiko-faktorer som foreligger, «(..) forutsetter noen endringer fra dagens institusjonelle innretning av arealplanleggingen» og behov for å revurdere «(..)balansen mellom lokalt selvstyre og regional/nasjonalt kontroll på de deler av arealplanleggingen som har regionale eller nasjonale konsekvenser.»

LVK er enig i mindretallet, utvalgsmedlem Hanne K. Sjølie, når hun fremholder at utvalget ikke har påvist tilstrekkelig dokumentasjon for sin konklusjon om at det er behov for å endre ansvars- og myndighetsfordelingen i arealsaker mellom stat og kommune. Som hun viser til, er det ikke gitt belegg for at mer statlig styring vil gi en bedre areal- og naturforvaltning.

4 Det kommunale selvstyre har selvstendig verdi

Det kommunale selvstyret er i senere tid gitt et tydeligere rettsvern, blant annet gjennom grunnlovfesting av det lokale selvstyret i Grunnloven § 49 i 2016 og kommuneloven i 2018. Ingen av disse bestemmelsene kan ses nevnt i utredningen, som likevel inneholder flere utsagn om forholdet mellom stat og kommune i arealsaker.

LVK etterlyser en klarere drøfting i utredningen av det kommunale selvstyres plass og betydning for den fremtidige håndtering av naturrisiko i alle former. Det er en mangel ved utredningen at det kommunale selvstyrets verdi som ankerfeste for tillit og legitimitet i befolkningen til nødvendige samfunnsendringer til beste for klima og natur, er fraværende. Det er LVKs syn at uten lokal forankring i alt klimaarbeid og all arealforvaltning vil det bli mer krevende å lykkes med de samfunnsendringer som omstillingen til lavutslippssamfunnet vil måtte føre til. Det gjelder også håndteringen av naturrisiko i bred forstand, slik utvalget definerer det.

LVK mener våre ferske erfaringer i vindkraftpolitikken gir verdifulle illustrasjoner på hvor viktig den lokale forankringen er i areal- og klimasaker. Fra en generell positiv holdning i opinionen til landbasert vindkraft på begynnelsen av 2000-tallet snudde holdningene til sterk motstand, i stor grad fra berørte lokalsamfunn. Situasjonen endte med full stans, inntil økt lokal innflytelse og nye insentivordninger igjen har styrket den lokale forankringen og interessen for mer landbasert vindkraft. Lærdommen bør være at større samfunnsendringer og den grønne omstillingen ikke lar seg gjennomføre over hodet på berørte lokalsamfunn.

Slik LVK ser det, vil ikke en omfordeling av myndighet fra kommunesektoren til staten bidra positivt til å håndtere de nye utfordringer økt naturrisiko stiller oss overfor. Snarere tvert imot er det *mer involvering og mer aktiv medvirkning* fra de berørte lokalsamfunn som må til. Gitt dagens

kommunestruktur hvor mangel på kapasitet og kompetanse kan være en barriere, vil utfordringen heller være på hvilken måte kommunene kan utstyres med den nødvendige kapasitet og kompetanse. Utvalget har nevnt flere aktuelle virkemidler i den forbindelse, så som bedre naturrelatert informasjon, støtte og veiledning fra overordnet myndighet, bedre og mer systemisert naturkartlegging mv, og LVK slutter seg til utredningen på disse punkter. I tillegg vil LVK nevne at det er en lang historie fra andre samfunnssektorer, for eksempel i vassdragslovgivningen og i ekspropriasjonssaker, hvor den som søker om offentlig tillatelse eller konsesjon til å ta i bruk natur til ulike formål, gjennom lov er pålagt å sette kommunen i økonomisk stand til å sikre seg nødvendig kapasitet og kompetanse for å håndtere prosesser knyttet til det aktuelle tiltaket. Vassdragsreguleringsloven §13 og oreigninglova § 15 kan tjene som eksempler på dette prinsippet. – Det er LVKs syn at samme prinsipp bør gjelde også i andre saker, hvor naturmangfold blir eller vil kunne bli berørt.

5 Behovet for uavhengige konsekvensutredninger mv

Utvalget har blant annet pekt på behovet for at ansvaret for å fremskaffe nødvendige beslutningsgrunnlag i større grad legges hos parter som ikke har egeninteresse i utfallet.

LVK er enig i dette. På alle samfunnssektorer gjelder et absolutt krav til kunnskapsbasert forvaltning, og at kunnskapsgrunnlaget er transparent og objektivt. Det har over flere år – også i arealforvaltningen- utviklet seg en praksis med kunnskapsinnhenting fra miljøer nær tiltakshaver/konsesjonssøker, og som stadig oftere har gitt grunnlag for spørsmål om sammenblanding av utreder- og utbyggerrollen. Særlig i vår tid, hvor det ofte oppstår uenighet om faktiske forhold av naturfaglig eller klimamessig karakter og sakers kompleksitet har økt, er kunnskapsgrunnlagets objektivitet og kvalitet helt grunnleggende.

Kombinasjonen av begrenset kapasitet og kompetanse hos arealplanmyndigheten og tvil om kunnskapsgrunnlagets objektivitet reiser særlige utfordringer i en tid som krever betydelige omstillinger i høyt tempo.

Med vennlig hilsen

Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar